

Mittuniversitetets utbildningar i historia och religionsvetenskap

Rapport från bedömaregruppen inom Treklöver-projektet, kluster 19

Kerstin Cassel
Anders Frenander (ordf)
Sebastian Hasselström
Patrik Henriksson
Patrik Lundell
Per Pettersson
Ulla Rosén
Jörgen Straarup
Johan Swanstein Olsson

Innehåll

1. Introduktion
2. Generella iakttagelser vid Mittuniversitetet
3. Granskade kriterier
 - 3.1. Utbildningarna ska nå kraven i högskolelag och examensordning, dvs. de faktiska studieresultaten ska motsvara de förväntade studieresultaten
 - 3.2. Utbildningarna ska examineras på ett rättssäkert sätt
 - 3.3. Undervisningen ska fokusera på studenters lärande
 - 3.4. Undervisningens innehåll och form ska vila på vetenskaplig och/eller konstnärlig grund samt beprövad erfarenhet
 - 3.5. Utbildningen ska vara användbar för studenter och samhället
 - 3.6. De som är verksamma i utbildningen ska ha aktuell ämnesmässig och högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens
 - 3.7. Studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen
 - 3.8. Samtliga studenter ska erbjudas tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö
 - 3.9. Jämställdhetsperspektiv

Bilaga: Bedömningsmall för uppsatser

Introduktion

Projekt Treklöver är ett samarbete mellan Karlstads universitet, Linnéuniversitetet och Mittuniversitetet omkring kvalitetsutvärdering och kvalitetssäkring av utbildning. Ett pilotprojekt genomfördes 2016/2017 i tre kluster, varav denna rapport handlar om kluster 19 där huvudområdena arkeologi, historia, kulturstudier och religionsvetenskap ingår. Kluster 19 har koordinerats av Linnéuniversitetet. En bedömargrupp bestående av Ulla Rosén, utvärderingsansvarig Lnu, Per Pettersson, biträdande utvärderingsansvarig Kau, Patrik Lindell, biträdande utvärderingsansvarig Miun, Jörgen Straarup extern ledamot, Kerstin Cassel extern ledamot, Anders Frenander extern ledamot och tillika ordförande i bedömargruppen, Johan Olsson Swanstein, arbetsmarknadsrepresentant, Sebastian Hasselström, studeranderepresentant Kau och Patrik Henriksson, studeranderepresentant Lnu har genomfört utvärderingen.

Vid platsbesök på Mittuniversitetet och utformande av rapport för Mittuniversitetet deltog inte biträdande utvärderingsansvarig Patrik Lundell och externa ledamoten Kerstin Cassel. Johan Olsson Swanstein deltog per telefon.

Bedömargruppens uppdrag är del av ett pilotprojekt och i rapporten inkluderas även reflektioner av bedömargruppens förutsättningar och process för att genomföra uppdraget.

Förutsättningar och process för bedömargruppen

Bedömargruppen avger en rapport per kluster och lärosäte. Målet med projektet är att bedöma förutsättningar och process för klustrets huvudområden att nå examensmålen samt resultat som bekräftar att målen nåtts. Bedömargruppen har valt ut några examensmål som granskats via en redogörelse av utvalda kriterier i en självvärdering från klustret, måluppfyllelse i slumpvis valda examensarbeten och platsbesök vid respektive lärosäte.

Bedömargruppen är av åsikten att högre utbildning är en komplex och mångfasetterad verksamhet, som i långa stycken är dåligt ägnad att formalisera i alltför stor utsträckning. Ämnen är olika, pedagogiska metoder är flerfaldiga, dynamiken mellan lärare och studenter skiljer sig åt, liksom den kollegiala dynamiken. Högre utbildning syftar till att förmedla och skapa kunskap hos studenterna. Kunskap är i grunden en oavbruten process, som är individuell, organisk och förankrad i den enskilde personen och går inte att på något enkelt sätt överföra i lämpliga "paket" från den ena personen till den andra. Kvaliteten i processen är svår att mäta, och kan emellanåt falla ut långt efter avslutad utbildning.

Vi menar därför att kvalitetssäkring av utbildningen i sista hand måste vila på lärarnas professionalism. Rapporten ska med andra ord betraktas som en *konsultativ rekommendation* till kvalitetsutvecklande åtgärder. Rekommendationerna kan ha olika angelägenhetsgrader vilket uttrycks enligt instruktionerna mot vad som *kan*, *bör* eller *måste* åtgärdas. När något *måste* åtgärdas anser bedömargruppen att det är en nödvändig åtgärd för att kvalitetssäkra verksamheten. När något *bör* eller *kan* åtgärdas är det upp till

lärosätets ambitionsnivå om det ska genomföras. De olika föreslagna åtgärderna riktas till ansvariga på olika nivåer i universitetets organisation.

Vi vill också framhålla att vi funnit uppdraget svårt. Det ska enligt beskrivningen omfatta ett flertal parametrar; både processer och resultat, en mängd kriterier av ganska olikartade karaktärer, flera typer av underlag (som har skiftat kraftigt i omfattning) och handla om fyra olika ämnen med sina respektive traditioner och förhållningssätt. Det underlagsmaterial som arbetats fram i huvudområdena har av uppenbara skäl fokuserat desamma, vilket inverkat menligt på förutsättningarna att bedöma hela utbildningsgångar. Vi menar att det är viktigt att ha den här typen av reservationer med sig vid läsningen av rapporten.

Bedömningen inriktas mot *generella examina* inom huvudområdena eller inom program. De i klustret ingående huvudområdena och programmen vid Mittuniversitet utfärdar enbart generella examina. De som granskas i denna rapport är *kandidatexamen* i historia och religionsvetenskap.

De examensmål som valts, som examensarbetena granskats utifrån och självvärderingarna inriktats mot är:

För kandidatexamen skall studenten

- visa kunskap och förståelse inom huvudområdet för utbildningen, inbegripet kunskap om områdets vetenskapliga grund, kunskap om tillämpliga metoder inom området, fördjupning inom någon del av området samt orientering om aktuella forskningsfrågor.

- visa förmåga att söka, samla, värdera och kritiskt tolka relevant information i en problemställning samt att kritiskt diskutera företeelser, frågeställningar och situationer

- visa förmåga att inom huvudområdet för utbildningen göra bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällliga och etiska aspekter,

- visa insikt om kunskapens roll i samhället och om människors ansvar för hur den används

De kriterier som arbetats fram inom projektet och som utgör underlag för självvärderingen framgår av dokumentet *Anvisningar för självvärdering – Tillägg och förtydliganden kluster 19*.

Självvärderingarna

De självvärderingar som bedömargruppen tagit del av har sett ganska olika ut. Vid två av lärosätena har respektive huvudområde var för sig inkommit med en egen självvärdering. Vid ett lärosäte har man den varit gemensam; men inget tyder på att samarbetet där mellan huvudområdena har varit särskilt långtgående. Omfånget på självvärderingarna har varierat stort, antalet bilagor och vad som bilagts likaså (och här har det rör sig om sådant som regelverk och policies, statistik och tabeller, exempel på kursplaner och övningsuppgifter samt i vissa fall närmast självvärderingstext som inte ansetts ha fått plats i huvuddokumentet). Också i fråga om huvuddokumentens själva innehåll har variationen varit mycket stor. Från ett tydligt fokus på *hur* kvalitetssäkringsprocesser ser ut och vilka resultat man menar sig ha uppnått med dem, faller andra texter alltsomoftast in i konstateranden kring *att* olika mål har uppnåtts i lägre eller högre grad.

Visserligen har bedömargruppen som regel tyckt sig sammantaget ha fått en relativt god bild av respektive huvudområdes kvalitetssäkringsarbete – men ibland bara indirekt, ibland först

efter att ha lagt pussel med diverse bilagor. Och eftersom självvärderingarna alltså skiljer sig ganska mycket åt kan det inte uteslutas att de intryck bedömargruppen fått hade sett annorlunda ut om somliga pusselbitar kanske hade kunnat förmedlas direkt.

Inför kommande utvärderingsomgångar behöver man möjligen se över instruktionerna och eftersträva än större tydlighet kring textomfång, vad gäller vad som skall, bör eller kan biläggas, och i fråga om vad framställningarna ska fokusera på.

Platsbesöken

Bedömargruppen genomförde besök vid LNU, KAU och MIUN. Vid dessa besök intervjuades under ca fyra timmar företrädare för och studentrepresentanter vid huvudområdena. Ingen ledamot i bedömargruppen deltog i platsbesöket på det egna lärosätet. Intervjuernas innehåll var frågor aktualiserade av de inlämnade självvärderingarna. Huvudområdenas representanter hade i förväg fått en lista med extra frågor från bedömargruppen, och givetvis ställdes även spontana frågor till representanterna.

Merparten av den information som intervjuerna ledde fram till fanns redan i huvudområdenas självvärderingar, och mot den bakgrunden kan man fråga sig om det var nödvändigt att genomföra platsbesöken. Men i besöksintervjuerna framkom också förhållanden som inte fanns med i självvärderingarna och som endast ett fysiskt besök skulle kunna ge information om: "stämning" inom ett ämneskollegium, utbildningsambition, medvetenhet om den egna rollen som anordnare av universitetsutbildning, med mera. Bedömargruppen anser att mötet med studentrepresentanterna varit viktigast. Studenterna kommer inte till tals i självvärderingarna, så besöken har varit bedömargruppens möjlighet att känna studenterna på pulsen.

Omedelbart efter varje besök var den vanligaste uppfattningen bland besökarna att just detta besök hade bedömargruppen kunnat klara sig utan. Efter ett par veckor och i samband med den avslutande rapportskrivningen konstaterade dock gruppens medlemmar att de inte hade velat vara utan den informella kunskapen om "hur det går till" och "känns" på lärosätet.

Bedömargruppens slutsats är att platsbesöken varit ett värdefullt inslag i utvärderingsprocessen och rekommenderar att platsbesök finns kvar som stående inslag i andra klusters utvärderingsprocess.

Läsningen av uppsatser

Bedömargruppen uppfattar läsningen och bedömningen av uppsatser som en viktig del av uppdraget, men ställer sig frågan om validiteten i denna del av arbetet. Detta då antalet kandidatuppsatser inom flertalet av de granskade huvudämnena är väldigt få, vilket innebär att underlaget för urval av uppsatser var mycket begränsat. Orsaken är att flertalet studenter inom ämnena religionsvetenskap och historia vid Linnéuniversitetet och Karlstads universitet samt studenter inom historia vid Mittuniversitet skriver sin kandidatuppsats som examensuppsats inom lärutbildningsprogrammet. Eftersom bedömargruppen endast har granskat kandidatuppsatser inom respektive huvudämne har det inneburit att flertalet uppsatser skrivna med dessa ämnen som teoretisk referensram, men som uppsats för lärarexamen inte har kommit med i urval och granskning. Detta i sin tur innebär att i flera fall har en stor del av huvudämnets i praktiken huvudsakliga verksamhet inte granskats av

bedömargruppen. Detta gäller bedömargruppens hela arbete, men har blivit särskilt tydligt i samband med urval och läsning av uppsatser.

Inför granskningen av uppsatser enades bedömargruppen om fyra bedömningskriterier, utifrån högskoleförordningens allmänna mål för kandidatexamen som handlar om kunskap och förståelse, färdighet och förmåga, samt värderingsförmåga och förhållningssätt (se separat bilaga). Dessa kriterier fungerade generellt bra som gemensam mall för bedömning, med undantag för det fjärde kriteriet "För kandidatexamen ska studenten visa insikt om kunskapens roll i samhället och om människors ansvar för hur den används". Läsningen av uppsatserna visade sig inte ge underlag för bedömning av i vilken grad detta har uppnåtts. Bedömargruppen har vägt in uppsatsläsningen i helhetsbedömningen av huvudämnena, men har diskuterat om det skulle ha varit värdefullt med en tydligare feedback till respektive ämne angående bedömningen av uppsatserna i relation till examensmålen.

Jämställdhetskriteriet

I anvisningarna för självvärdering som tagits fram av styrgruppen för Projekt Treklöver finns åtta kriterier angivna som självvärderingen ska besvara frågor kring. Bedömargruppen hade friheten att lägga till frågor i varje kluster. Bedömargruppen i kluster 19 tog sig friheten att lägga till ytterligare ett kriterium – jämställdhet – då det kommer att finnas med i UKÄ:s kommande utvärderingar.

De i klustret ingående huvudområdena har dock hanterat detta kriterium på något olika sätt. Samtliga har berört könsfördelning bland de anställda lärarna och förekomsten av kvinnor som läroboksförfattare. Då kriteriet syftar till att lyfta fram inte bara förutsättningar utan även process och resultat kan konstateras att sådana diskussioner är sällsynta. Det finns emellertid goda exempel som visar på hur jämställdhetsperspektiv finns med i undervisningsprocessen och som även till viss del går att utläsa i de resultat som redovisats.

Medvetenheten om detta kriterium måste öka, vilket även UKÄ:s pågående undersökning om jämställdhetsintegrering lär påvisa. Det är således viktigt att kriteriet finns med i de anvisningar som kommande bedömargrupper får ta del utav.

Studentinflytande och bedömning av användbarhet i bedömargruppens process

I bedömargruppen har det funnits plats för tre studentrepresentanter, en från respektive lärosäte. Två av dessa tre platser har varit tillsatta, men det har saknats en studentrepresentant från Mittuniversitetet.

Studenternas studiegång ska ligga i fokus för bedömargruppens arbete enligt anvisningar, vilket gör att studentmedverkan är högst väsentlig i kvalitetssäkringssystemet.

Platsbesöken har varit ett värdefullt inslag i processen för studentmedverkan och studentinflytande. Det är främst där perspektiven från studenterna har lyfts fram kring huvudområdenas kvalitetsarbete och olika processer.

Bedömargruppen anser att studentmedverkan saknas helt i självvärderingarna. Det har i viss mån hänvisats till och bifogats kursvärderingar, och studenter som medverkat på platsbesöken har fått läsa självvärderingarna innan besöket. Men studenter tycks inte ha medverkat i framtagningen av självvärderingarna.

Bedömargruppen rekommenderar att studenter används som remissinstans för att kunna kommentera utkast på självvärderingar, genom till exempel program-/ämnesråd, för att stärka studentmedverkan i processen i sin helhet.

Ett av kriterierna behandlar utbildningens användbarhet för studenter och samhället. Det har även funnits en arbetslivsrepresentant i bedömargruppen. En viktig diskussion för bedömargruppen var vad användbarhet faktiskt innebär, och inte låsa sig fast vid kopplingen anställningsbar utan ha en mer öppen syn där utbildningen är användbar för studenter som individer och samhällsmedborgare. På så sätt hamnar även det livslånga lärandet i fokus. I självvärderingarna lyfts, utöver kopplingar till arbetslivet och alumner, analytisk förmåga och kritiskt tänkande som viktiga egenskaper för användbarheten.

Bedömargruppen menar att kvalitetssystemen måste avse *hela* utbildningen/programmet, inte bara huvudområdet. Användbarheten bygger i högre grad just på hur ämneskunskaper kan kombineras för att ge inte bara fördjupning utan också bredd. I självvärderingarna kunde vi inte finna några resonemang kring hur man resonerat angående uppbyggnad och helhet i utbildningen/programmet.

Utvärderingens fokus

Utvärderingen skulle enligt uppdraget göras av hela utbildningen men det bör påpekas att upplägget medför att det i praktiken är huvudområden som utvärderas. Att examensarbetena som granskas ligger inom separata huvudområden är en anledning till detta fokus, men diskussionen vid platsbesök visade också att det generellt sett inte är programmets hela utbildningsgång utan examen i det enskilda huvudområdet som är i fokus för det lokala kvalitetsarbetet. Vid platsbesöken var det tydligt att även studenterna har sin identitet i huvudområde.

Generella iakttagelser vid Mittuniversitetet

Huvudområdena har ombetts att avslutningsvis göra en övergripande analys och värdering av utbildningen. Dessa analyser presenteras som en sammanfattning av den detaljerade granskningen av självvärderingarna enligt ovan.

Huvudområdet historia

I sex punkter sammanfattas analysen:

- 1 Forskningen har avgörande betydelse för lärarkompetensen och -volymen
- 2 Det kollegiala arbetet och beslutsfattandet måste få ta plats
- 3 Fler kvinnliga lärare är önskvärt
- 4 (a) Ökad fokus på campusförlagd undervisning bör ske; (b) huvudområdets särprägel bör inte offras på ämnesdidaktikens altare
- 5 Antalet studenter som går vidare till fortsättningskurser bör öka, speciellt från kandidat till magister
- 6 Återinförande av masterutbildning vore önskvärd

Huvudområdet religionsvetenskap

Religionsvetenskapens analys sammanfattas i följande punkter:

- 1 Ett litet och ungt huvudområde som har få möjligheter till fördelning av arbetsuppgifter mellan de anställda
- 2 Fakultetsfinansierad forskningstid är snålt – och orättvist – tilldelad
- 3 Avsaknad av program skapar ryckighet i planeringen

- 4 Övergångar från A till B och C bör öka
- 5 Campusmiljön för religionsvetarstudenter är för liten

Granskade kriterier

I detta avsnitt redogör vi för de resultat granskningen av det totala underlaget (självvärdering, uppsatser och platsbesök) har givit. Avsnittet är disponerat i enlighet med de riktlinjer som gavs i "Anvisningar till bedömargruppen".

1. Utbildningarna når kraven i högskolelagen och examensordningen, d v s att de faktiska studieresultaten motsvarar de förväntade studieresultaten

Förutsättningar och process

Båda huvudområdena redovisar för kandidatnivå överväganden som ska tydliggöra att lärandemålen tagits på allvar, och att en rad mått och steg vidtagits för att studenterna ska kunna nå målen inom ramen för de beskrivna utbildningarna. Historia ger en detaljerad redovisning av hur lärandemålen fått nerlag i undervisningssituationen, med citeringar från planer, föreläsningar, seminariefrågor och PM-uppgifter. Religionsvetenskap ger en översiktligare beskrivning av tankeprocessen bakom uppläggningsen av undervisningen, utan återföring till planer, föreläsningar eller seminarier.

Båda huvudområdena betonar pedagogiska grepp och nämner särskilt seminariernas betydelse. Religionsvetenskap talar om processuellt lärande och avstår från sluttentor, utan att i det sammanhanget beröra nästa kriterium nr 2 om rättssäkerheten.

En fråga som lämpligtvis kan ställas till båda huvudområden, men kanske i synnerhet religionsvetenskapen är om de seminarieprocesser som möjliggörs av distansredskap har samma inlärningskvalitet som presensseminarier. Vidare kan man fråga religionsvetenskapen hur inspelade föreläsningar förhåller sig till frågan om aktualitet i undervisningen. Kan lagret av inspelade föreläsningar kompensera att studenter inte i föreläsningsform får direkta svar på aktuella frågor från studenterna om religionsvetenskapliga frågor?

Resultat

Uppsatserna har slumpats fram och fördelats för läsning inom bedömargruppen. Varje uppsats har sedan efter föredragning av en huvudläsare diskuterats inom den samlade bedömargruppen. Har någon uppsats uppfattats som ett eventuellt gränsfall har alltid en extra läsare meddelat sitt omdöme; detsamma gäller varje fall där vi menar att uppsatserna inte når upp till målen.

Läsningen av uppsatser ger vid handen att de externa granskarnas bedömningar av måluppfyllelsen inte är alltför positiv. Läsarna har bedömt uppsatser utifrån uppfyllelse av lärandemålen och dragit följande slutsatser.

De fem slumpmässigt valda examensarbetena inom respektive huvudområde har bedömts på de fyra lärandemålen. Historieuppsatserna bedömdes nå målen i 85% av fallen, medan

det fanns brister i 15% av bedömningarna. För de religionsvetenskapliga uppsatserna gällde att underlag för att göra en bedömning saknas i en fjärdedel av bedömningarna. Återstående bedömningar fördelar sig på 45% bristande måluppfyllelse och 30% måluppfyllelse.

När vi koncentrerar oss på varje enskilt lärandemål öppnas möjlighet att observera om huvudområdena tycks vara bättre på måluppfyllelse vid vissa lärandemål, men sämre vid andra. Sammanlagt har 20 bedömningar gjorts i vardera huvudområdet (5 uppsatser, 4 mål) och i historia nås målen i 85% av fallen, medan det finns brister i resterande 15%. Här noterar vi att vad gäller lärandemål 3, bedömningar med hänsyn till relevanta vetenskapliga, samhällreliga och etiska aspekter, har alla uppsatser bedömts nå målen.

För religionsvetenskap ligger uppfyllelsen i tre av målen på en markant lägre nivå. Här gäller att målen nås i två av fem uppsatser (i genomsnitt). För det fjärde målet, om kunskapens roll i samhället, förelåg inget bedömbart underlag.

Rekommendation

Religionsvetarna *måste* analysera undervisningsformernas eventuella samband med den låga måluppfyllelsenivån. Ger seminariernas processuella pedagogiska modell som resultat att de övergripande lärandemålen förflackas i de veckovisa redovisningarnas snårskog?

Historikerna och religionsvetarna *bör* analysera om det går att urskilja orsaker till att examensarbeten utan måluppfyllelse har godkänts.

Religionsvetarna *bör* institutionalisera och reglera kollegiala seminarier för att säkerställa att likartade bedömningar av måluppfyllelse och kvalitet hos examensarbetena görs.

Historikerna och religionsvetarna *kan* överväga om undervisningen på nivån 61–90 hp bör innehålla tydligare preciseringar av lärandemålen.

2. Utbildningarna examineras på ett rättssäkert sätt

Förutsättningar och process

De universitetsgemensamma bestämmelserna för lärosätet om rättssäker examination redovisas av historikerna. Universitetet har valt att generellt sett använda sig av den sjugradiga betygsskalan (A, B, C, D, E, Fx och F), vilket accentuerar behovet av valid och reliabel betygsättning och därmed rättssäkerhetsmässiga frågeställningar. De universitetsgemensamma bestämmelserna uttyds i kursplanerna. För övrigt ger värderingen en detaljerad bild av de båda sidorna av rättssäkerhetsproblematiken, skydd mot oegentligt beteende från (a) studentens och (b) universitetets sida.

Kursplanerna i religionsvetenskap innehåller detaljerade examinationsbestämmelser. Religionsvetarna koncentrerar sig på skyddet mot oegentligt beteende från (a) studentens sida och lämnar problematiken om studentens skydd mot (b) universitetsmässig oväld därhän. Huvudområdet är i hög grad beroende av PM-examination och anger att tydliga instruktioner till PM-skrivandet där även bedömningskriterier redovisas alltid ges. Några sådana exempel på tydliga instruktioner har inte presenterats.

Problematiken med examination av distansstudenter berörs. Både historiker och religionsvetare redovisar överväganden och procedurer som ska säkerställa att rätt person

får betyg och att villkoren för tentamen är parallella (hjälpmedel etc) för alla distributionsformer. Historikerna anger att examinationen går till på samma sätt, men att ett universitetsgemensamt regelverk för examination off-campus reglerar villkoren. Universitetet har förtroende för ett antal lärcentra som är införstådda med universitetets villkor.

Den redovisade PM-examinationen framstår dock inte som helt och hållet "vattentät". En student som vill fuska skulle nog kunna komma undan med det.

Religionsvetarna anger att en kombination av PM-skrivande och IT-distanskurser ger särskilda examinationsproblem. Inga systematiska, särskilda åtgärder redovisas.

Av historikerna beskrivs en intressant process som kan leda till samsyn mellan lärarna om vad som kännetecknar de olika betygsgraderna. Ungefär en gång per år distribuerar studierektor B- och C-uppsatser för bedömningsövningar.

Resultat

Inget av huvudområdena rapporterar fall av tvister.

Rekommendation

Historikerna och religionsvetarna *måste* analysera om huvudområdets system för att säkra studenten en rättvis bedömning är tillräckligt effektiva. Håller de betygsättande lärarna varandra om ryggen vid klagomål på betyg? Är studenternas möjligheter till "second opinion" tillräckligt effektiva?

Religionsvetarna *måste* analysera om PM-skrivande och IT-distanskurser leder till examinationsmöjligheter som är tillräckligt rättssäkra. I vilka lägen finns det säkerhet för att tentanden också är författare till de skriftliga alster som bedöms?

Religionsvetarna *bör* introducera årliga bedömningsövningar för B- och C-uppsatser och placera ansvaret för genomförande av övningarna i lämplig instruktion för anställd lärare.

Historikerna *kan* överväga att se till så att ansvaret för genomförande av bedömningsövningar införs i studierektors eller annan funktionsinnehavares instruktion.

3. Undervisningen fokuserar på studenters lärande

Förutsättningar och process

Religionsvetarna ger ett samlat svar på de 4 + 3 frågor som ställts. De kallar sin pedagogiska tanke för *processuellt lärande*. Det beskrivs som en modell med kursintern kumulativitet. Vidare beskrivs hur kurser på B- och C-nivåerna bygger på och återaktualiserar sådant som förekommit på tidigare nivåer. Vidare talas om *tröskelbegrepp*. Med det menas att lärarna försöker etablera i vilka kontexter (vid vilka trösklar?) som religiös utveckling sker. Problemet att tidsuttaget skiljer sig mellan campus- och it-distanskurser diskuteras utan att något egentligt, principiellt ställningstagande görs. Religionsvetarna oroas över att utformningen av kurserna skiljer sig mellan de två genomförandeformerna campus- och distansundervisning, bland annat att uttaget av seminarietid är olika stort. Men skillnaden i "dramaturgi" mellan presensseminarier och IT-distansseminarier berörs inte.

Historikerna väljer att besvara varje fråga för sig. Frågan (a) om hur man arbetar för att säkerställa att undervisningen fokuserar på att stimulera studentens lärande och kunskapsutveckling, besvaras i huvudsak med en beskrivning av hur man – på ett trovärdigt och till synes kompetent sätt – har organiserat undervisningen så att det stimulerar studenten, men inte så mycket på hur man (i det längre perspektivet) säkerställer att så sker. Historikerna ser inte några stora principiella skillnader mellan campus- och distanskurser. I båda distributionsformerna används samma lärplattform, Moodle, och i båda finns föreläsningar tillgängliga i inspelad form.

Frågan (b) om konstruktiv länkning besvaras med ett exempel på sammanhängande tankegång från lärandemål till föreläsningar och seminarier och vidare till examinationsuppgifter.

När det gäller frågan om vilka omfördelningar mellan hst och hpr som sker svarar historikerna med hänvisning till fakultetens kanslichef: att centrala avlyft sker på samma sätt på de båda huvudområdenas humanioraprislappar, från HST, inte från HPR. Religionsvetarna lämnar frågan okommenterad.

Resultat

Historikernas svar på fråga (c) om påvisbara resultat av säkerställandearbetet handlar om att det hänvisas till studenternas utvärderingar.

Frågan (d) om påvisbara resultat av konstruktiv länkning besvaras på samma sätt, nämligen genom hänvisningar till utvärderingar. Man kan om detta sätt att svara anföra att utvärderingar ger en grund för kunskap om tillfredsställelse som kan användas prognosmässigt för framtiden. Historikerna anger att kursutvärderingar behandlas löpande en gång per termin för ABC-kurserna och är ett led i det fortlöpande kursutvärderingsarbetet. Kursutvärdering kopplat till kursutveckling finns bl.a. reglerat i en instruktion som slår fast kursansvarigs/lärlärorets ansvar och uppgifter. Det är också viktigt att tillse att även andra faktorer än studenternas uppfattningar påverkar framtida kursutformningar. Kurserna kan utan en sådan procedur fortgå oförändrade, trots alla vetenskapliga nyheter, så länge som studenterna verkar vara nöjda.

Rekommendation

Religionsvetare *måste* systematisera arbetet med kursutvärderingar, så att en årlig genomgång av studenternas uppfattningar säkras. Skyldigheten att genomföra en sådan genomgång *måste* regleras i instruktion för en uppdragsinnehavare (t ex studierektor).

Såväl historiker som religionsvetare *bör* analysera om centralt genomförda kursutvärderingar ger en tillräckligt valid och reliabel bild av i vilken omfattning undervisningen fokuserat på studenter lärande. Om resultatet av analysen blir ett negativt svar *bör* huvudområdena ta initiativ till kvalitativa kompletteringar av utvärderingarna. Ansvaret för genomförande av sådan kompletterande utvärdering *bör* placeras i instruktion för en uppdragsinnehavare (t ex studierektor).

4. Undervisningens innehåll och form vilar på vetenskaplig grund samt beprövad erfarenhet

Förutsättningar och process

Historikerna beskriver först sin nuvarande organisation och den kombination av kompetenser som präglar den. Det ger en trovärdig bild av en kompetent kunskapsorganisation. Frågan om *säkerställande* av detta tillstånd får inget lika tillfredsställande svar. Det tycks i stället vara så att medveten rekrytering av specialister inte äger rum. Vakanser fylls i stället av "inlasade" forskare med (inledningsvis) mer begränsad pedagogisk kompetens.

Historikerna anger att små strimlor och fördjupningar av forskningskaraktär finns i A-kursen, och att det i B och C ingår träning i att ställa vetenskapligt relevanta frågor samt att studenterna redan på B-nivå möter den forskning som bedrivs inom ämnet genom tematiska fördjupningsmoment, 2 x 7,5 hp, kopplade till olika lärares forskningsområden. Styrningen mot uppsatsämnen som motsvarar lärarnas forskningsintressen medverkar också till koppling av utbildning och aktuell forskning. På avancerad nivå blir kopplingen tydlig genom teori- och metodundervisningen och genom specialkurser där lärarnas specialintressen utgör kärnan.

Religionsvetarna svarar på liknande sätt. De beskriver vilka kompetenser som finns och hur de med vikarier och tillfälliga inhopp försöker lösa lärarproblem på sådana specialområden de inte själva har. Säkerställandeprocessen tycks vara av *ad hoc*-modell.

Angående forskningsanknytning beskriver religionsvetarna en styrning av uppsatsämnena in mot lärarnas specialområden.

Resultat

Historikerna har svårigheter att påvisa resultat av säkerställandeprocessen, i och med att en sådan process i stort sett saknas.

Religionsvetarna kan inte heller påvisa några resultat av en säkerställandeprocess.

Rekommendation

Båda huvudområden *måste* utarbeta en långtidsplan för lärare, en plan som tydliggör pensionsavgångar, specialområden och rekryteringsbehov. Aktualisering av planen *måste* skrivas in i funktionsinnehavares instruktion.

Historikerna *bör* utarbeta en plan för vidmakthållande av de "inlasade" forskarnas högskolepedagogiska/ämnesdidaktiska kompetens. Aktualisering av planen *bör* skrivas in i funktionsinnehavares instruktion.

Religionsvetarna *bör* utveckla möjligheterna att skriva examensarbeten som *inte* ligger inom lärarnas specialkompetenser, i synnerhet eftersom huvudområdet försöker bli en del av lärarutbildningarna vid MIUN.

5. Utbildningen är användbar för studenterna och samhället

Förutsättningar och process

Historikerna noterar att några processer för säkerställande av användbarhet inte finns ("relevansen ska inte sökas någon annanstans än i lärandemålen"). Däremot finns en rad indikatorer på att utbildningen *är* viktig för studenter och samhälle. Här uppövas nyttiga färdigheter, här skapas bildning, och här utbildas historielärare. Samverkan externt sker framför allt mot offentlig sektor, såsom skola och kulturinstitutioner.

Hur ser man på begreppet användbarhet? Historikerna hänvisar till att indikatorerna på användbarhet, såsom analytisk, språklig och kommunikativ förmåga, respektive "historikernas paradgren, nämligen kritiskt tänkande och förmåga att genomskåda myter och propaganda", båda leder till användbarhet.

Frågan om "användbarhet" relateras också till frågan om "bildning". Historikerna ser bildning som kopplad till en idealtypisk föreställning om att studiet ska innebära "djupgående kännedom om människors liv och handlande i skilda samhällen och tider, med en tydligt etisk komponent".

Religionsvetarna känner som nyligen omstartat huvudområde inte till kunskapernas användbarhet och har inga processer för att säkerställa att kunskaperna blir användbara.

Resultat

Vare sig huvudområdet för historia eller religion kan peka på resultat då säkerställandeprocess saknas. Däremot pekar historia på ett centralt försök inom Mittuniversitetet att göra en "branschanalys".

Rekommendation

Religionsvetarna *måste* mot bakgrund av den aktuella ansökan om att ingå i gymnasieläroterutbildningen vid lärosätet analysera om huvudområdets relativt sett smala profil (fokus på religiösa urkunder) kan minska blivande religionslärares anställningsbarhet.

Både historia och religion *bör* utveckla former för samhällskontakter och med tidigare studenter med syfte att kontinuerligt förbättra utbildningens samhällsrelevans och användbarhet för studenterna.

Historikerna *kan* analysera om den presenterade definitionen av "bildning" motsvarar innehållet i kursplanerna inom huvudområdet.

6. Verksamma i utbildningen har aktuell ämnesmässig och högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens

Förutsättningar och process

Ämnesmässig och högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens är en fråga om dels förvärvad nivå, dels vidmakthållande av denna nivå. De båda huvudområdena berör huvudsakligen den första aspekten, förvärvad nivå. Det är inget orimligt antagande att den avdelningsinterna diskussionen om vidmakthållande av kompetens i huvudsak ses som en möjlighet till forskning (d v s ämnesmässig kompetensutveckling). Åtgärder för att vidmakthålla högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens tenderar att ha lägre intern

status, och vidmakthållandet ses som ett mindre problem när det gäller pedagogisk/didaktisk kompetens än när det gäller ämnesmässig kompetens.

Historikerna beskriver ett system för tilldelning av forskningstid, som i praktiken ger alla lektorer och professorer forskningstid och därmed möjlighet att tillgodose HFs krav koppling mellan forskning och utbildning. Inlasad personal med tjänstetitel "forskare" jämförs med lektorer när det gäller tilldelning av forskningsmedel. Intentionen är att en del av forskningstiden skall ägnas åt pedagogisk/didaktisk kompetenshöjning, men det redovisas inget system för säkerställa detta.

Religionsvetarna beskriver inte heller något system för kompetenshöjande. Individuellt kännetecknas lärarna av ambition till dels ämnesmässig, dels högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetenshöjning.

Resultat

Historikerna framhåller att det befintliga systemet för tilldelning av resurser för forskning och högskolepedagogik påvisar betydande resultat i termer av erövrade forskningsmedel, publikationer och karriärutveckling.

I bilaga 2, tabellen över lärare, kan noteras att den formella meriteringen för undervisningen är klen. Det kan möjligen avspegla att sådana kurser inte sponsras av huvudområdet.

Religionsvetarna kan inte rapportera något resultat av ett icke-befintligt säkerställandesystem.

Rekommendation

Såväl huvudområdet för historia som religion *måste* utarbeta individuella kompetensutvecklingsplaner för varje lärare för att säkerställa och vidmakthålla såväl aktuell som långsiktig ämnesmässig och högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens.

De båda huvudområdena *kan* lämpligen hos fakultet eller lärosäte efterfråga återkommande kurserbjudanden om vidmakthållande av högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens för all personal med uppgift att undervisa. De båda huvudområdena *kan* därutöver resa frågan om sådana kurser för vidmakthållande av högskolepedagogisk/ämnesdidaktisk kompetens bör vara obligatoriska efter x års undervisning, och deltagandet finansierat av fakultet eller lärosäte.

7. Studenterna har inflytande i planering, genomförande och uppföljning av utbildningen

Förutsättningar och process

Universitets centrala riktlinjer för studentmedverkan säkrar att studentinflytande är möjligt. Historikerna anger att studenterna valt att inte delta i ämnes- och forskarkollegierna. På grundutbildningen utövar studenterna inflytande via centralt systematiserade utvärderingar. För huvudområdet historia finns en redovisad procedur för användning av utvärderingssammanställningar. När det gäller återkoppling av kurs- och programutvärderingar ger historikerna ett exempel som handlar om IT-distansseminarier. Efter kritik från studenterna har antalet seminarier utökats.

Religionsvetarna rapporterar om ovilja från studenthåll att engagera sig i ämneskollegierna. Utöver den centralt styrda utvärderingen (med låg svarsprocent) bedriver huvudområdet en egen utvärdering på schemalagd tid. Resultat har blivit en högre svarsprocent. Kursutvärderingarna bearbetas varje termin i ämneskollegiet.

Resultat

Inga specifika resultat redovisas av historikerna.

Religionsvetarna anger att utvärderingar i ett antal fall lett till inspelning av en förtydligande och förklarande föreläsning, och att det tillkommit valbara, frivilliga extraföreläsningar "för de studenter som är särskilt intresserade av någon frågeställning", samt att sådana föreläsningar görs tillgängliga via lärplattformen Moodle. Dessa är ett resultat av att utvärderingar lett till förändringar i verksamheten.

Rekommendation

Både huvudområdet för historia och religion *måste* utveckla bättre former för att säkra studenternas inflytande över utbildningens planering, genomförande och utvärdering.

Historikerna *bör* överväga om de centralt anordnade utvärderingarna är ett tillräckligt effektivt redskap för att säkra studenternas möjlighet till ansvarstagande som HF ger dem.

8. En för alla studenter tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö föreligger

Förutsättningar och process

Från huvudområdet historia anförts för det första den generella service och det generella regelverk som universitetet upprätthåller. I relation till studenter med särskilda behov uppräknas för det andra ett antal skyldigheter för lärare och kursansvariga. Åtgärderna förefaller vara heltäckande.

Historikerna anger vidare att lärarnas tillgänglighet är god, och att svar på frågor studenter ofta ges på kvällar och helger. Lärarna försöker dessutom medverka till ett levande och lustfyllt lärande genom olika typer av sociala åtgärder: grupparbeten, chattgrupper, mm. Problemen med IT-distansstudenter i dessa avseenden noteras. Historikerna anger vidare att varierande examinationsformer kan bidra till en "tillgänglig och ändamålsenlig studiemiljö", varför de vinnlägger sig om att variera tentamensformerna. Det är sällan som historiestudenterna reser frågor som berör "lika villkor", dvs olika diskrimineringsgrunder och funktionsnedsättningar. Däremot är det ganska vanligt att individuella anpassningar av undervisningen görs, t.ex. efter att student ansökt om och beviljats anpassad undervisning/examination via den centrale samordnaren för pedagogiskt stöd. Centrala resurser för extra insatser finns.

Från huvudområdet religionsvetenskap kommer kritik av delar av studiemiljön, framför allt seminariehjälpmedlet Adobe Connect och lärplattformen Moodle. Båda dessa system är problematiska för studenter med synnedsättning. Universitetsbiblioteket nämns som en välfungerande resurs.

Resultat

Historikerna anger att centrala utvärderingar ("Nöjd student?") ger svar på vissa av frågorna. Inga detaljer redovisas dock.

Religionsvetarna bedömer att studenterna anser att lärartillgängligheten är god.

Rekommendation

Båda huvudområdena *måste* skapa rutin för hantering av insatser med anledning av funktionsnedsättningar ("lika villkor"). Ansvar för att hålla rutinen aktuell *måste* placeras hos en funktionsinnehavare (t ex studierektor).

Båda huvudområdena *bör* upprätta policy för hantering av diskriminering. Ansvar för aktualisering av policyn *bör* placeras hos en funktionsinnehavare.

9. Jämställdhetsperspektiv

Historikerna säger att jämställdhetsperspektivet tillgodoses eftersom anställningar sker med hjälp av utlysningstexter. Att kontakta presumtiva sökande och uppmana att söka kan dock, vilket anges, få effekt i såväl jämställdhets- som icke-jämställdhetsriktning. Historikerna anger vidare att studentrekrytering sker centralt, och att huvudområdet historia inte har kontroll över den eller dess eventuella jämställdhetsinriktning.

Religionsvetarna hänvisar till att det finns få tillfällen för aktiv rekrytering av lärare och redovisar utfallet av senaste anställningsomgång. Därtill noteras att det är dålig överensstämmelsen mellan 80 procent män bland de anställda och 75 procent kvinnliga studenter.

Historikerna anger att jämställdhetsperspektiv är en integrerad del av kvalitetsarbetet i dess olika avseenden och att perspektivet därmed säkerställs. Religionsvetarna anger inga rutiner för säkerställandet.

Rekommendation

De båda huvudområdena *bör* genomföra en översyn av kurslitteraturen med syfte att säkerställa att fördelningen mellan kvinnliga och manliga författare, sett till litterurmängd, ligger i 40—60%-intervallet.

De båda huvudområdena *kan* genomföra en särskild genusuppdelad analys av utvärderingssvaren, i syfte att säkerställa att kurslitteratur och kursuppläggning bedöms likartat av kvinnliga och manliga studenter.